

ΕΡΑΝΙΟΝ ΠΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΜΑΡΙΔΑΚΗΝ

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τριακόντα πέντε ἐτῶν Πανεπιστημιακῆς Διδασκαλίας. Τόμοι Β' καὶ Γ'. Ἀθήναι, 1963 καὶ 1964 (σελ. 691)*

ὑπὸ ΗΛΙΑ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Δικηγόρου

Ἡ ἀποχώρησις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Μαριδάκη ἐκ τῆς ἔδρας τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου μετὰ τριακονταπενταετῆ πανεπιστημιακὴν διδασκαλίαν, ἀπετέλεσε τὴν ἀφοριστὴν συγγραφῆς μνημειώδους τριτοῦμοῦ Ἐρανίου ἀποτελοῦντος ἀληθὲς «corpus» παντοδαπῶν μελετημάτων κορυφαίων Νομοδιδασκάλων εἰς προσφορὰν τιμῆς καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν γεραρὸν πρωταθλητὴν τῆς ἑλληνικῆς Ἐπιστήμης τοῦ δικαίου.

Εἰς προηγούμενον δημοσίευμα (βλ. Ἀρχεῖον 1964 σελ. 643) ἐσκιαγραφήθη ὁ πρῶτος τόμος τοῦ Ἐρανίου, ἤδη δὲ διὰ τοῦ παρόντος σημειώματος παρουσιάζεται ὁ δεύτερος τόμος περιέχων ἐκτενεῖς μελέτας φιλοσοφίας τοῦ δικαίου, ἰδιωτικοῦ δικαίου, πολιτικῆς δικονομίας. Προσεχὲς σημείωμα θὰ παρουσιάσῃ τὸν τρίτον καὶ τελευταῖον τόμον.

Ὁ δεύτερος τόμος (σελ. 691) περιέχων 25 μελέτας, διαλαμβάνει εἰς τὸ πρῶτον μέρος του σειρὰν μελετημάτων γενικῆς θεωρίας καὶ φιλοσοφίας τοῦ δικαίου. Πρῶτος ἔχει τὸν λόγον ὁ καθηγητὴς W. Becker (Βερολῖνον) μετὰ τὰς «δικαιοθεωρητικὰς ἐννοιολογήσεις ἀναφορικῶς πρὸς ὠρισμένα χωρία τοῦ πλατωνικοῦ Μίνωος» (γερμανιστί). Πρόκειται διὰ δύο σημεῖα τοῦ ψευδοπλατωνικοῦ τούτου κειμένου (§ 6 ἐδαφ. 315) ὅπου ἀφορίζονται ταυτοσῆμως τὸ δίκαιον καὶ ἡ «ὀρθὴ γνώμη», ὡς ἡ ἀποκάλυψις τοῦ πραγματικοῦ. Ὁ σ. ἐπισημαίνων τὴν προσέγγισιν τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ πρὸς τὸ ὄντολογικὸν στοιχεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀνθρώπινον θεωρεῖται κάτι τὸ πραγματικόν, προβαίνει ἀκολούθως εἰς εὐρυτάτην συστηματικὴν βάσανον τῆς παραδεδομένης εὐρωπαϊκῆς διακρίσεως μεταξὺ «νοήματος» καὶ «πράγματος» ἐν τῷ πλαίσιῳ τῶν δύο τούτων «τόπων» δηλαδὴ τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ καὶ τοῦ ὄντολογικοῦ. Ἡ μακρὰ καὶ λίαν διεξοδικὴ ἐπισκόπησις ἐπιτρέπει εἰς τὸν σ. νὰ πλησιάσῃ τὰ σημεῖα τῆς προσεγγίσεως καὶ νὰ προβῇ εἰς θαρραλέαν «τοιχοσκόπησιν» τῶν μεταξὺ των διαχωριστικῶν φραγμάτων, ὅπου συναντῶνται τὸ ἀντικειμενικὸν πνεῦμα μετὰ τὴν ὑποκειμενικῶς θεωρουμένην πραγματικότητα, διὰ νὰ τονίσῃ ἐν τέλει τὴν ὄντολογικότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνθρωποκεντρικότητα τοῦ δικαίου.

* Διὰ τὸν Α' τόμον βλ. «Ἀρχεῖον» 1964, σελ. 643.

Ἄκολουθεῖ μελέτημα τοῦ καθηγητοῦ B. Blagojević (Βελιγράδι) «περὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἐξαιρετικῶν κανόνων» (γαλλιστί), ὅπου ἐκτίθεται ἡ ἀνοδος καὶ ἡ πτώσις τοῦ περιλάλου ἀξιώματος «*exceptiones sunt strictissimae interpretationis*». Ὁ σ. ἐξηγεῖ πῶς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς λεγομένης «ἐξηγηματικῆς σχολῆς» τῆς ἐρμηνείας τοῦ δικαίου ἐθεωρεῖτο ἀναμφισβήτητον ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐρμηνευτικὴ διεύρυνσις καὶ ἡ ἀνάλογος ἐφαρμογὴ τῶν ἐξαιρετικῶν κανόνων (*jus singulare*) χωρὶς ποσῶς νὰ αἰτιολογῆται ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἀπολύτου τούτου κανόνος. Ἀκολουθῶς δὲ ἐκτίθεται πῶς καὶ δάσαι ποίων σκέψεων εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς λεγομένης «κοινωνικο-φιλοσοφικῆς σχολῆς» εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ δικαίου ἡμπερσθητήθη καὶ τελικῶς ἐκλονίσθη καίρως ἡ ὀρθότης τοῦ ὡς ἄνω κανόνος, ὥστε σήμερον νὰ παραμερίζεται εἰς τὴν Ἐπιστήμην χάριν τῆς ἀνετωτέρας ἐρμηνείας τῶν κανόνων κοινῶν καὶ ἐξαιρετικῶν κατὰ τὸ λογικῶς καὶ κοινωνικῶς ὀρθὸν καὶ συμφέρον.

Ὁ καθηγητὴς F. Gastberg (Oslo) συμμετέχει μὲ τὴν σύντομον μελέτην του : «*Λογικὴ καὶ Νόμος*» ἀγγλιστί). Ἐνταῦθα ἀντιμετωπιζονται δύο προβλήματα, ἡ μᾶλλον δύο σειραὶ ζητημάτων περὶ τὴν λογικότητα τοῦ νόμου καὶ τῆς νομικῆς Ἐπιστήμης. Τὸ πρῶτον πρόβλημα εἶναι ὁ καθορισμὸς τῆς λογικῆς ποιότητος τῶν δικαϊκῶν κανόνων ὡς καὶ ἡ ἀποσαφήνισις ὠρισμένων μερικωτέρων ζητημάτων, ὅπως ὁ κανονιστικὸς χαρακτήρ τῶν νομικῶν διατάξεων, ἡ λογικὴ ἔννοια τῶν νομικῶν βρων «ὕποχρέωσις» καὶ «δικαίωμα» καὶ τὸ ζήτημα, ἐὰν προέρχωνται ἀπὸ λογικὰς ἀφαιρέσεις αἱ διατάξεις, αἱ ὁποῖαι ἐπιβάλλουν πράξεις ἢ παραλείψεις ὑπὸ μορφήν νομικῆς ὑποχρέωσης.

Τὸ δεύτερον πρόβλημα εἶναι ἡ θέσις τῆς λογικῆς εἰς τὴν μεθοδολογίαν τῆς νομικῆς Ἐπιστήμης, ἧται σειρά ζητημάτων διὰ τὸν ρόλον τοῦ λογικοῦ στοιχείου εἰς τὴν δομῆσιν τῆς νομικῆς σκέψεως καὶ τὴν ἐπισήμανσιν τῶν ὑφισταμένων ὀρίων εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ λογικοῦ στοιχείου ἐντὸς τῆς νομικῆς σκέψεως.

Τὸ σύνταμον τῆς μελέτης δὲν ἐπιτρέπει —ἐννοεῖται— εἰς τὸν σ. τὴν διεξοδικὴν ἀνάλυσιν τῶν μεγάλων τούτων προβλημάτων, ἐπιχειρεῖται ἕως, ἐπὶ τροχάδην, λίαν ἐνδιαφέρουσα διερευνητικὴ συζήτησις, ἡ ὅποια ἐν πολλοῖς συναντᾶται κατ' οὐσίαν μὲ τὸ ἀνάλογον μελέτημα τοῦ Δρος G. Grifó (βλ. Ἐράνιον, 1ος τόμος, σελ. 141) ὑπὸ τὸν τίτλον «Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς δομῆς τοῦ νομικοῦ συλλογισμοῦ».

«Περὶ τῆς προαιρέσεως κατ' Ἀριστοτέλην» ὁμιλεῖ εἰς ἐκτενέστατον μελέτημά του ὁ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἐγκυροτέρων θεωρητικῶν τοῦ δικαίου Κων. Δεσποτόπουλος. Προτάσσεται ἡ παρατήρησις, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης καίτοι ἐπέδωθη εἰς τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν, ὅπως ἄλλωστε ἐπραξάν ὅλοι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι, οὐχ ἦττον διετύπωσε διὰ σποραδικῶν ἀναπτύξεων γνήσιαν θεωρίαν

τῆς πράξεως, ὅπου ἡ ἔννοια τῆς «προαιρέσεως» κατέχει σπουδαίαν θέσιν. Ὡς γνωστόν, περὶ τῆς «προαιρέσεως» γίνεται κυρίως λόγος εἰς τὰ «Ἠθικά Νικομάχεια», ὅπου ἐμφανίζεται ἡ «προαίρεσις» ὡς εἶδος τοῦ «ἐκουσίου». Ὁ σ. ἐπιχειρῶν ἐν πρώτοις τὴν συστηματικὴν ἀναζήτησιν καὶ τὴν ἀποσαφήνισιν τῆς εἰδοποιοῦ διαφοράς τῆς προαιρέσεως ἐντὸς τοῦ γενικωτέρου πλαισίου τοῦ ἀριστοτελικοῦ «ἐκουσίου» περιγράφει ἐννοιολογικῶς τὴν προαίρεσιν ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὰς ἐννοίας τῆς «ἐπιθυμίας», τοῦ «θυμοῦ» τῆς «βουλήσεως» καὶ τῆς «δόξης», αἱ ὅποια διαφέρουν κατὰ τρόπον κρίσιμον τῆς προαιρέσεως. Ἰδιαιτέρως καταγίνεται ὁ σ. μὲ τὴν ἀριστοτελικὴν ἀνατομίαν τοῦ βουλευέσθαι καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὴν ἀνάλυσιν τῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦ «βουλευτοῦ» καὶ τοῦ «προαιρετοῦ» ἐκ τῆς ὁποίας καθορίζεται αὐτομάτως ὁ ὅρισμός τῆς προαιρέσεως ὡς περατωθείσης βουλευσεως ἀποτελούσης «ἄρετικὸν νόον» ἢ «διανοητικὴν ὄρεξιν». Περαιτέρω τονίζεται καὶ ἀναλύεται ἡ μικτὴ σύστασις τῆς προαιρέσεως ἐκ τοῦ πρακτικονοητικοῦ καὶ τοῦ ψυχωρημητικοῦ στοιχείου διὰ μακρῶν δὲ ἐξηγείται ἡ — κατ' Ἀριστοτέλην — λειτουργικὴ σχέσις τῶν στοιχείων τούτων, ἥτις ἀποκαλύπτει ὅτι τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς «προαιρέσεως» ἀποτελεῖ τὴν «ἀρχὴν» τῆς πράξεως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐξ αὐτῆς ἐκπορεύεται ἡ «κίνησις» ἢ ἐπιτελοῦσα τὴν πράξιν.

Εἰς τὰ μελετήματα τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου τελευταία εἶναι ἡ ἐν ὄψει τῆς ὀλικῆς τοῦ θέματος σύντομος μελέτη τοῦ καθηγητοῦ Ἑμμ. Μιχαλάκη: «Ἡ βούλησις τοῦ νομοθέτου καὶ τὸ νόημα τοῦ νόμου». Ἐνταῦθα ἐκτίθεται τὸ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος συζητούμενον ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς βουλήσεως τοῦ νομοθέτου καὶ τοῦ νοήματος τοῦ νόμου. Ὁ σ. προβαίνει εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς βουλήσεως τοῦ νομοθέτου καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ νοήματος τοῦ νόμου ἐπιχειρεῖ νὰ δείξῃ κατὰ πόσον ἡ ἔνταξις τοῦ νοήματος τοῦ νόμου εἰς τὸ σύστημα τοῦ δικαίου καὶ εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος ἐπάγεται — ὡς λέγει — τὴν πάραυτα καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἀπαμάχρυνσιν τοῦ νοήματος ἐκ τοῦ προσδιορισμοῦ διὰ τῆς βουλήσεως τοῦ νομοθέτου. Συνοπτικῶς περιγράφονται καὶ σχολιάζονται αἱ ἐν προκειμένῳ ὑποστηρικθεῖσαι δύο θεωρίαι (ὑποκειμενικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ) ὡς καὶ αἱ ἐνδιαμέσως ὑποστηρικθεῖσαι ἀπόψεις, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐξετάζεται τὸ νόημα τοῦ νόμου ὡς πνεῦμα ἀντικειμενικόν (τὸ πῶς νοεῖται τὸ ἀντικειμενικόν πνεῦμα καὶ τὸ πῶς ἡ ἐξέλιξις τούτου εἶναι ἐξέλιξις τοῦ νοήματος ἐν τῇ ἱστορίᾳ), τέλος δὲ τονίζεται ἡ συνεχὴς μετοχὴ τοῦ νόμου εἰς τὸ ζῶν ἱστορικὸν καὶ ἀντικειμενικόν πνεῦμα, ὅπερ αὐτομάτως ἐξηγεῖ διατὶ ἡ ἐξέλιξις τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ἐν γένει παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἀντικειμενικοῦ πνεύματος.

Τὸ δευτερόν μέρος διαλαμβάνει σειράν μελετημάτων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτικῆς δικονομίας. Ἐνταῦθα προτάσσεται ἡ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ J. Bärman (Mainz) «Αὐτονομία καὶ ἔλεγχος εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ δίκαια

τῶν ἑταιρειῶν κατὰ μετοχάς», ὅπου ἐπιχειρεῖται μία ἐπισκόπησις τῶν κυριωτέρων εὐρωπαϊκῶν ἐμπορικῶν δικαίων τῶν ἑταιρειῶν κατὰ μετοχάς (Βελγίου, Γαλλίας, Ἰταλίας, Ὀλλανδίας, Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας) καὶ ἐξετάζεται τὸ ζήτημα τῶν σχεσῶν τῆς λεγομένης «αὐτονομίας» τῶν ἰδρυτῶν τῶν ἑταιρειῶν τῆς ἑταιρείας καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῆς ὡς καὶ τοῦ ἔθνικου δικαίου τῶν ἑταιρειῶν εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος πρὸς τὰ δυνάμει τοῦ νόμου ἢ τῆς ἑταιρικῆς συμφωνίας δίκαια τοῦ ἐλέγχου τῆς ἑταιρείας. Τὸ συμπέρασμα τοῦ μελετητοῦ ἐκ τῆς συγκριτικῆς συνοπτικῆς ἐξετάσεως τῶν ὡς ἄνω εὐρωπαϊκῶν δικαίων εἶναι ὅτι γενικῶς ἢ ὡς εἴρηται «καταστατικὴ αὐτονομία» δὲν εἶναι ἀπεριόριστος, ἀλλ' ὑπόκειται εἰς τὰς ἐκ lege ἰδιαιτέρας λειτουργίας ἐλέγχου. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αἱ παρατηρήσεις τοῦ σ. ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας βαθμιαίως περιοριζομένην «αὐτονομίαν» τῶν ἑθνικῶν δικαίων τῶν ἑταιρειῶν, ἧτις, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ὑφίσταται δοκιμασίαν χάριν τῆς ἐναρμονίσεως τῶν ἑθνικῶν κανόνων ἐντὸς τοῦ χώρου λειτουργίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος.

Ὁ καθηγητὴς Κ. Bussmann (Ἀμβούργου) ἐρευνᾷ τὸν «ἀθέμιτον ἀνταγωνισμόν καὶ τὰς προσβολὰς τῶν σημάτων ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν (ὡς πρὸς τὴν Γερμανίαν) κατὰ τὴν Γερμανικὴν Νομολογίαν». Διὰ τὸ λίαν ζωτικὸν εἰς Γερμανίαν θέμα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων τονίζονται αἱ ἰδιουτυπῖαι τῶν παραβάσεων τῶν ἀνταγωνιζομένων καὶ ἡ ἄμεσος εἰς τὴν ἑδραν τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπήχησις τῆς εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν γενομένης παραβάσεως. Ἐξηγεῖται διατὶ ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Γερμανικὴν Νομολογίαν ἡ «θέσις Nussbaum», καθ' ἣν τὸ ἐγγώριον (γερμανικόν) δίκαιον εἶναι ἐφαρμοστέον καὶ διὰ τὰς περὶ τὸν ἀνταγωνισμόν γενομένας εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν παραβάσεις προκειμένου περὶ τῶν γερμανικῶν ἐπιχειρήσεων βοηθούσης καὶ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἐν προκειμένῳ ὁ τόπος τῆς προσβολῆς δὲν εἶναι ὁ μόνος τόπος τῆς ἀθεμίτου ἐνεργείας. Ἀκολούθως ἐπισκοποῦνται τρεῖς πρόσφατοι περιπτώσεις, αἱ ὅποια ἐσημείωσαν ρήγμα εἰς τὴν γερμανικὴν νομολογίαν, ἧτις φαίνεται ἕκτοτε ἐγκαταλείπουσα τὴν παλαιότεραν προσήλωσιν τῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς *lex patriae* διὰ τὴν πλησιάζουσαν περισσώτερον τὴν γενικῶς διὰ τὰς ἀδικοπραξίας κρατοῦσαν εἰς τὸ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον ἀρχὴν τῆς *lex loci delicti commissi*. Ὡς πρὸς τὸ δεῦτερον ζήτημα τῶν προσβολῶν τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν σημάτων ἐξετάζεται συνοπτικῶς καὶ εἰς ἀδράς γραμμὰς ἡ ὀλιγώτερον ἐνταῦθα περιπεπλεγμένη ἐξέλιξις τῆς γερμανικῆς νομολογίας. Οὕτως ἐπισημαίνεται ἡ ἐπίδρασις ἣν ἀρχικῶς ἔσχεν ἡ διδασκαλία τοῦ Kohler, ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ σήματος δικαίωμα εἶναι «ἀπαύγαγμα τῆς προσωπικότητος» καὶ συνεπῶς τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπροστατεύετο ὅπως καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ προσώπου ἐπὶ τοῦ ὀνόματος· ἐπομένως ἦτο δυνατόν νὰ προσβληθῇ καὶ νὰ προστατευθῇ ὅπουδῆποτε. Περιγράφεται ἐπίσης καὶ ἐξηγεῖται ἡ μεταστροφή τῆς

νομολογίαις πρὸς τὴν νεωτέραν ἀρχὴν τῆς «ἐδαφικότητος» καθ' ἣν τὸ ἐπὶ τοῦ σήματος δικαίωμα ἀποτελεῖ παραχωρούμενον μονοπωλιακὸν δικαίωμα καὶ ὡς ἐκ τούτου προστατεύεται ἐκεῖ ὅπου παρεχωρήθη τοῦτο, ἢ δὲ ἐπέκτασις τῆς προστασίας του καὶ εἰς ἄλλα κράτη διὰ τῆς διαδικασίας τῆς «δηλώσεως» τοῦ σήματος ὑποδηλοῖ καὶ πάλιν τὸ τοιοῦτον χωρικὸν περιορισμὸν του. Τέλος ἀναλύεται ὁ ἐντεῦθεν ἀπορρέων κανὼν τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνoῦς δικαίου, καθ' ὃν εἰς τὰς περιπτώσεις προσβολῆς τοῦ σήματος ἐφαρμοστέον εἶναι τὸ δίκαιον τοῦ παρέχοντος τὴν προστασίαν τοῦ κράτους.

«Ἐπὶ τινος μεταβολῆς τοῦ γερμανικοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου» ὁμιλεῖ ἀκολούθως ὁ καθηγητὴς H. Dölle (Ἀμβουργον) εἰς σύντομον ἄρθρον του. Πρόκειται περὶ τοῦ ἀπὸ 18.8.1961 νέου γερμανικοῦ ἐπὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου νόμου, ὅστις, ἐκτὸς ἄλλων, ἐχορήγησε νῦν τὸ πρῶτον εἰς τὸ τεχθὲν ὑπὸ ἐγγάμου γυναικὸς ἐξῶγαμον τέκνον τὸ δικαίωμα προσβολῆς τῆς τεκμαιρομένης γνησιότητός του. Σχολιάζων τὴν σπουδαίαν ταύτην καινοτομίαν ὁ σ. ἐξηγεῖ ἱστορικῶς καὶ δογματικῶς διατι εἶχε καθιερωθῆ παλαιότερον ὑπὸ τοῦ BGB (1896) χάριν τοῦ συζύγου τὸ «μονοπώλιον προσβολῆς» τῆς γνησιότητος τοῦ τέκνου βάσει τῆς σκέψεως ὅτι ἡ οἰκογένεια μόνον ἔδει νὰ ἀποφασίσῃ, ἐὰν τὸ ἐξῶγαμον τέκνον τὰ παρέμενε ἐντὸς αὐτῆς. Ἐπομένως τὸ δικαίωμα ἀνήκε εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς δηλ. εἰς τὸν σύζυγον τῆς τεκοῦσης γυναικός, ἥτις — ἐννοεῖται — δὲν εἶχε παρόμοιον δικαίωμα καὶ δὲν ἤκούετο *suam turpitudinem allegans!* Ἐπίσης ἐξηγεῖται διὰ μακρῶν διατι ἀπεκλείσθη ἡ χορήγησις τοιοῦτου «δικαιώματος προσβολῆς» εἰς τὴν εἰσαγγελικὴν ἀρχήν, ὡς εἶχε συμβῆ — πλὴν ἐσφαλμένως — κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἐθνικοσοσιαλισμοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ τότε φυλετικοῦ κηρύγματος. Ἀναζητῶν τὰ «*Motive*» τῆς νέας ρηξικελεύθου διατάξεως (ἀνάλογος διάταξις ὑπάρχει μόνον εἰς τὰ Σκανδιναυικὰ κράτη καὶ εἰς ὠρισμένα τῶν κρατῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Συνασπισμοῦ) ὁ σ. τονίζει ἰδιαίτερος τὴν καταφανῆ προσπάθειαν τοῦ νομοθέτου νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ἐκ μέρους τοῦ συζύγου ἐνδεχομένην ἔναντι «λύτρων» ἀπελευθέρωσιν τοῦ τοιοῦτου «τέκνου» του ὡς καὶ τὸ ἄξιον προστασίας συμφέρον τοῦ τέκνου νὰ μὴ σπιλοῦται τοῦτο ὅταν εἶναι ἐγκληματικὸς ὁ πατήρ, *quem nuptiae monstrant!*

ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ G. Eisner (Tübingen) ἐξετάζεται «ἡ νομικὴ θέσις τῶν περιορισμένης ἱκανότητος ἀνηλίκων εἰς τὰς δικαιοπραξίας των κατὰ τὸ γερμανικὸν δίκαιον ἐν δικαιοσυγκριτικῇ συσχετίσει πρὸς τὸν ἑλληνικὸν Ἀστικὸν Κώδικα». Πρόκειται — ὡς ὁ τίτλος δηλοῖ — περὶ ἐπισκοπήσεως τῶν δύο τούτων κατὰ θάσιν ὁμοίων δικαίων ἐπὶ ἐνὸς θέματος, τὸ ὅποιον φαίνεται νὰ ἔχῃ τῶρα ἀνάγκην νομοθετικῆς ἀναψηλαφήσεως λόγφ τῆς παρατηρουμένης εἰς τὴν ἐποχὴν μας ταχυτέρας ὀρμάνσεως τοῦ ἀνηλίκου. Οὕτως αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ γερμανικοῦ ἀστικοῦ κώδικος ὡς καὶ αἱ ἐπί-

σης ρυθμίζουσαι τὴν ἰκανότητα τῶν ἀγγλικῶν εἰδικώτεραι διατάξεις τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ κυρίως δικαίου τοῦ κώδικος τούτου μὲ τὰς γενομένας ἐν τῷ μεταξῷ τροποποιήσεις των διὰ νεωτέρων νόμων τῶν ἐτῶν 1957 καὶ 1961 ἐκτίθενται συστηματικώτατα μὲ παράθεσιν τῆς νεωτέρας ρηξικελεύθου νομολογίας καὶ μὲ τὴν ἐπικουρίαν παραπομπῶν εἰς ἐξόχου κύρους σχετικὴν νομικὴν φιλολογίαν. Πάντα ταῦτα δὲ παραβάλλονται συγκριτικῶς πρὸς τὰς ἀντιστοίχους διατάξεις τοῦ ἐλληνικοῦ ἀστικοῦ κώδικος (ἐκ τῆς γνωστῆς μεταφράσεώς του εἰς τὴν γερμανικὴν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου καθ. Δ. Γώγου) καὶ ἐξαιρῶνται ὀρισμένοι καινοτομίαι τοῦ ἡμετέρου κώδικος διὰ τὰς συστηματικὰς καὶ πρακτικὰς ἀρετάς των. Ἐν τέλει τονίζεται ὅτι τὴν εἰς τὸ γερμανικὸν δίκαιον ρηξικέλευθον προσπάθειαν δύνανται νὰ ἐξυπηρετήσουν αἱ λύσεις τοῦ ἐλληνικοῦ ἀστικοῦ κώδικος καὶ ἰδίᾳ τῆς προστασίας τῆς προσωπικότητος, ὁ καθορισμὸς εἰς τὸ 10ον ἔτος τῆς ἀνάρξεως τῆς περιορισμένης ἰκανότητος τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς ἀπὸ τοῦ 14ου ἔτους ἰκανότητος τοῦ ἀγγλικοῦ πρὸς ἐκμίσθωσιν τῆς ἐργασίας του.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἐκτενὴς μελέτη τοῦ καθ. Ἀνδρέου Γαζῆ «περὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ βοηθοῦ ἐκπληρώσεως καὶ τοῦ προστηθέντος». Χάριν καλλιτέρας ἀποσαφήνισης καὶ θεωρήσεως τῶν ὄντως σπουδαίων τούτων ἐννοιῶν ἐν τῇ παθολογίᾳ τῶν ἐνοχῶν προτάσσεται ἡ συνοπτικὴ εἰκὼν τῆς ἱστορικῆς τῶν ἐξελίξεως μετὰ συγκριτικῆς ἐπισκοπήσεως τῶν συγχρόνων δικαίων. Ἰδιαιτέρως τονίζεται: ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς προστήσεως ἀναπτυχθεὶς εἰς τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον χάριν ἄλλων σκοπῶν, ἐρρῶθισε κατ' αὐτὸ καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ ὀφειλέτου διὰ πράξεις τοῦ προστηθέντος ἀποτελούσας μὴ ἐκπλήρωσιν ὀφειλομένης παροχῆς. Μετὰ ταῦτα εἰς τὸ δίκαιον τῶν Πανδεκτῶν καὶ εἰς τὸ βυζαντινορωμαϊκὸν δίκαιον ἡ πρόστησις ἐκάλυψε καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ προστηθέντος διὰ τὰ ἀδικήματα τοῦ προστηθέντος. Εἰς τὸ σύγχρονον ὁμοῦ δίκαιον ἡ πρόστησις μεταπηδᾷ καὶ περιορίζεται εἰς τὴν εὐθύνην διὰ τὰ ἀδικήματα τοῦ προστηθέντος, ἐνῶ διαμορφοῦται ὁ θεσμὸς τῆς εὐθύνης διὰ τοὺς βοηθοὺς ἐκπληρώσεως διὰ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς. Κοινὸς δικαιολογητικὸς λόγος τῶν θεσμῶν τούτων εἶναι ἡ σκέψις, ἣν διετύπωσε πρῶτος ὁ Οὐλπιανὸς ὅτι ὁ ὀφειλόμενος ἐκ τῶν πράξεων τοῦ προστηθέντος δέον νὰ εὐθύνεται καὶ ἐξ αὐτῶν.

Ὡς πρὸς τὴν ἱστορικῶς νεωτέραν ἔννοιαν τοῦ βοηθοῦ ἐκπληρώσεως ἡτις ἀναλύεται καὶ ἐξετάζεται ἐν πλάτει, τονίζεται ὑπὸ τοῦ σ. ὅτι, ἵνα καταστῇ τις «βοηθὸς ἐκπληρώσεως» ἀρκεῖ ἢ πρὸς τοῦτο μονομερῆς δήλωσις τῆς βουλήσεως τοῦ ὀφειλέτου· αὕτη ἀποτελεῖ ἀπευθυντέαν καὶ ἀναιτιώδη μονομερῆ δικαιοπραξίαν ἐμπίπτουσαν εἰς τὴν εὐρύτεραν ἔννοιαν τῆς ἐξουσιοδοτήσεως. Ἐπισκοπεῖται δὲ καὶ ἐξετάζεται ἐπίσης τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως ἐξαρτήσεως μετὰ τοῦ ὀφειλέτου καὶ τοῦ βοηθοῦ ἐκπληρώσεως δικαιοσυγκριτικῶς βάσει τῶν κυριωτέρων εὐρωπαϊκῶν δικαίων καὶ κατὰ τὴν παρ' ἡμῖν θεωρίαν καὶ νομο-

λογίαν, ἤτις, ὡς γνωστόν, δὲν ἀπαιτεῖ «ἐξάρτησιν» ἐν προκειμένῳ, ἀλλὰ δυνατότητα ἀσκήσεως ποιάς τινος ἐποπτείας ἢ παροχής ὁδηγιῶν τοῦ ὀφειλέτου πρὸς τὸν βοηθόν, τοῦθ' ὅπερ κατὰ τὴν ἀποψιν τοῦ σ. εἶναι σφαιρόν, διότι τὸ στοιχεῖον τῆς ἐξαρτήσεως ἔστω καὶ ὑπὸ τύπον γενικῆς ἐποπτείας ἢ παροχής ὁδηγιῶν, δὲν περιλαμβάνεται ἐν τῷ νόμῳ, ἐνῷ ἐξ ἄλλου τὰ εἰσαγόμενα κριτήριά του εἶναι ἐπικινδύνως ἀσφῆ, ἢ δὲ ἐφαρμογὴ των ὁδηγεῖ εἰς ἀτόπους λύσεις.

Ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ προστηθέντος, ἤτις ἐπίσης ἐξετάζεται ἐν πλάτει. Τονίζεται ἐνταῦθα τὸ πρέχον στοιχεῖον τῆς προστήσεως ἤτοι ἢ ἀνάμιξις τοῦ τρίτου εἰς ἄλλοτριαν ὑπόθεσιν τῆ βουλήσει τοῦ κυρίου τῆς ὑποθέσεως ταύτης καὶ ἐν συνεχείᾳ σχολιάζεται ἢ ἐπικρατοῦσα εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ δίκαια ὡς καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον δίκαιον ἀντίληψις ὅτι πρὸς ὑπαρξὴν προστήσεως ἀπαιτεῖται ἐξάρτησις ἢ σχέσις ὑποταγῆς μεταξὺ προστήσαντος καὶ προστηθέντος.

Τὸ κριτήριον ὁμῶς τοῦτο τῆς «ἐξαρτήσεως» εἶναι κατὰ τὸν σ. ἀπόρροφον καὶ ἀχρηστον ἐν ὄψει τοῦ παρατηρουμένου φαινομένου τῆς διευρύνσεως τῆς ἐννοίας τῆς προστήσεως διὰ τῆς ὑπαγωγῆς εἰς ταύτην ὅλον καὶ περισσοτέρων περιπτώσεων λόγῳ τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἰδίᾳ πολυπλοκωτέρου καταμερισμοῦ τῶν ἔργων. Τὸ ὅλον ζήτημα πάντως εὐρίσκεται ἐν ἐξελίξει, οὕτως ὥστε δὲν δύναται εἰσεῖτι νὰ προταθῇ ἢ ἐγκατάλειψις τοῦ κριτηρίου τῆς ἐξαρτήσεως καὶ ἢ ἐνδεχομένη ἀντικατάστασις του δι' ἄλλου. Τέλος, ἐν ὄψει τῶν προσδιοριζομένων στοιχείων τῶν ἀνωτέρω ἐνοιῶν ὁ σ. προβαίνει εἰς ἀντιπαραβολὴν καὶ σύγκρισιν τούτων ἐπισημαίνων ἀδραμερῶς τὰς ἕκισταμένας μεταξὺ των σημαντικὰς ὁμοιότητας, ἀλλὰ καὶ θεμελιώδεις ἐννοιολογικὰς διαφοράς, καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν ὅσῳ ὑπάρχει καὶ δικαιολογεῖται ἢ διάκρισις τῆς εὐθύνης διὰ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς παροχῆς ἀπὸ τῆς εὐθύνης ἐξ ἀδικήματος, θὰ δικαιολογηται καὶ ἢ διάκρισις μεταξὺ βοηθοῦ ἐκπληρώσεως καὶ προστηθέντος.

«Τὴν σημασίαν τοῦ Otto von Gierke διὰ τὸ σύγχρονον ἐργατικὸν δίκαιον» (γερμανιστὶ) ἐξηγεῖ καὶ τονίζει ὁ καθηγητῆς H. Isele (Frankfurt a. M.) εἰς τὴν σύντομον ἀνασκόπησιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου τούτου Γερμανιστοῦ (1841 - 1921), ἐνὸς ἀπὸ τὰ καθολικώτερα πνεύματα τοῦ νομικοῦ γερμανικοῦ «Sturm und Drang»! Περιγράφεται ἢ δραστηριὰ ἀνάμιξις τοῦ σοφοῦ Νομοδιδασκάλου εἰς τὸ «Κοινωνικὸν Ζήτημα» καὶ εἰς τοὺς κοινωνικοὺς ἀγῶνας τῆς ἐποχῆς του καὶ τὸ κήρυγμά του ὅτι «τὸ ἰδιωτικὸν μας δίκαιον ἢ πρέπει νὰ γίνῃ κοινωνικώτερον ἢ πρέπει νὰ μὴ γίνῃ τίποτε». Ἐπίσης περιγράφεται ἢ ρηξικέλευθος ἐξόρμησις τοῦ Gierke βάσει πλέον τῆς διακρίσεως ὅλου τοῦ δικαίου εἰς ἀτομικὸν καὶ κοινωνικὸν δίκαιον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν σύνθεσιν καὶ διαμόρφωσιν τοῦ «κοινωνικοῦ δικαίου» ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀνετράφη, καὶ μετ' ὀλίγον ἐχειραφετήθη ὡς ἴδιος κλάδος τὸ σπουδαῖον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας «ἐργατικὸν δίκαιον». Ὁ σ. ἐξηγεῖ καὶ ἀξιολογεῖ τὴν ἐν προκειμένῳ μεγί-

στης σημασίας συμβολήν του Gierke εἰς τὸν ὅποτον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὀφείλει τὴν διαμόρφωσίν του ἕνα πλῆθος βασικῶν ἐννοιῶν καὶ θεσμῶν τοῦ ἐργατικοῦ δικαίου, ὅπως τὸ καθήκον προνοίας τοῦ ἐργοδότη, ἡ διάκρισις μεταξύ ἐργατικῆς συμβάσεως καὶ σχέσεως, αἱ συλλογικαὶ συμβάσεις ἐργατῶν κ.ἄ.

Διὰ τὰ «προόληματα διεθνούς δικαιοδοσίας εἰς τὸ ἐλληνικὸν δίκαιον» γράφει εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ὁ ὑφ' ἡγετηγότης Γ. Μητσόπουλος.

Πρόκειται περὶ μιᾶς συστηματικῆς ἐπισκοπῆσεως τῆς διὰ τοῦ ἄρθρου 126 τοῦ Εἰσ. Νόμου τοῦ Α.Κ., εἰσαχθεῖσης παρ' ἡμῖν νέας ρυθμίσεως τοῦ μεγίστης σπουδαιότητος θέματος τούτου. Ἐν πρώτοις σχολιάζεται ἡ γαλλικῆς καταγωγῆς παλαιὰ ρύθμισις τοῦ θέματος (ἄσκησις μόνον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰθαγενείας), ἣτις ὑπῆρξεν ἀντιδιεθνῆς, ἀφοῦ δι' αὐτῆς ἐξεδηλοῦτο, ὡς μὴ ὀφείλει, δυσπιστία ἢ ἀδιαφορία πρὸς τὰς ἀλλοδαπὰς πολιτείας. Ἀκολούθως ἐξετάζεται καὶ ἐξαιρεται ἡ καλλίτερον ἀνταποκρινόμενη πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς διεθνούς ἐννόμου τάξεως νέα ρύθμισις τοῦ ἄρθρου 126, ὅπερ συναντάται κατ' οὐσίαν καὶ συνάπτεται μὲ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Α.Κ., πρὸς ἐλοκλήρωσιν τῆς παρεχομένης ἐννόμου προστασίας εἰς τοὺς ἀλλοδαπούς, πρὸς οὓς πλέον χορηγεῖται καὶ ἐξασφαλίζεται «*accès libre et facile*» εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μας ἐννομον τάξιν. Διὰ τῶν διατάξεων τούτων ἐξομοιοῦται ὁ ἀλλοδαπὸς πρὸς τὸν ἡμεδαπὸν τόσον περὶ τὴν εὐχέρειαν ἀσκήσεως «ἀστικῶν δικαιωμάτων» ὅσον καὶ περὶ τὴν εὐχέρειαν προσφυγῆς ἐνώπιον τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων ἐν περιπτώσει προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων του τούτων. Ἀλλοδαπὸς δὲ μετέχων εἰς ἐννομον σχέσιν συνδεομένην μὲ τὴν ἐλληνικὴν πολιτείαν διὰ στοιχείου θεμελιούσης ἀρμοδιότητα ἐλληνικοῦ δικαστηρίου, ὡσιδικεῖ ἐνώπιον τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων καθ' ὃν λόγον καὶ ὁ ἡμεδαπός. Παρατίθεται ἀκολούθως πλήρης εἰκὼν τῶν ἐπὶ μέρους προβλημάτων διεθνούς δικαιοδοσίας καὶ τῆς ἀντιμετωπίσεώς των ὑπὸ τῆς παρ' ἡμῖν Ἐπιστήμης καὶ Νομολογίας, τονίζονται δὲ αἱ προσήκουσαι ἐρμηνευτικαὶ λύσεις καὶ παρατηρεῖται εὐστόχως ὑπὸ τοῦ σ. ὅτι τὸ ἀληθὲς νόημα τῶν διατάξεων διεθνούς δικαιοδοσίας ἀνευρίσκειται μόνον ὅταν αὐταὶ θεωρηθῶν ὡς στοιχεῖα συστήματος κανόνων δικαίου. Ἐπομένως ἐν ὅχει τῆς ratio τοῦ ἄρθρ. 126 δέον ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ σχετικαὶ διατάξεις τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας ἐνταχθῶν εἰς σύστημα κανόνων, οὕτως ὥστε τὸ εἰδικώτερον νόμμά των νὰ συμπολιτεύεται πρὸς τὸν γενικώτερον σκοπὸν τοῦ νόμου καὶ πρὸς τὸ δλον πνεῦμα τῆς νέας ρυθμίσεως τοῦ θέματος.

«Ἡ πλάνη περὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ πράγματος» ἐρευνᾶται ἱστορικῶς καὶ δογματικῶς ὑπὸ τοῦ δικηγόρου Δημ. Μπαίλα, ὅστις πολεμεῖ τὴν παραδεδομένην ἀποψιν, ὅτι ἡ πλάνη τοῦ ἐνὸς τῶν συμβαλλομένων περὶ μὴ δηλωθείσας ἰδιότητας τοῦ πράγματος δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀκύρωσιν τῆς συμβάσεως, ἐπισημαίνων τοὺς οὐσιαστικοὺς λόγους, οἵτινες ἐπιβάλλουν τὴν ἀρνήσιν προστασίας τοῦ πλανωμένου ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ. Ὁ σ. ἀνατρέχων εἰς τὰς πηγὰς

τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου 142 Α.Κ. δηλ. εἰς τὴν § 119 BGB καὶ ἐκεῖθεν διὰ μέσου τῶν συντακτῶν τοῦ γερμανικοῦ κώδικος εἰς τὴν περὶ δηλώσεως τῆς βουλήσεως διδασκαλίαν τοῦ Savigny (ὅπου ἐρμηνεύονται τὰ σχετικά χωρία τοῦ πανδέκτου περὶ error in substantia καὶ in materia), ἀναζητᾷ τὸν δικαιολογητικὸν λόγον τῆς εἰσαγομένης διὰ τοῦ ἄρθρ. 142 Α.Κ. ἐξαιρέσεως εἰς τὸν κανόνα ὅτι ἡ πλάνη περὶ τὰ παραγωγικὰ τῆς βουλήσεως αἰτία δὲν θίγει τὸ κύρος τῆς δικαιοπραξίας. Ἀκολουθῶν, ἐπιχειρῶν τὴν ἐρμηνεῖαν τῆς ἐξαιρέσεως, τονίζει τὴν ὀρθότητα τῆς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Μαριδάκη διατυπωθείσης τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν ἀπόψεως, ὅτι ἡ μονομερὴς πλάνη περὶ μὴ δηλωθείσας ιδιότητας δὲν δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀκύρωσιν τῆς δικαιοπραξίας καὶ προτείνει ὅπως θεωρηθῇ ἐρμηνευτικῶς ὅτι κατ' ἄρθρ. 142 Α.Κ. ἀξίως προστασίας εἶναι ὅχι ὁ μονομερῶς πλανηθεὶς περὶ μὴ δηλωθείσας ιδιότητας τοῦ πράγματος ἀλλὰ μόνον ὁ διαπτόμενος συνεπεῖα κοινῆς πλάνης περὶ δηλωθείσας ιδιότητας τοῦ πράγματος, ἐὰν ἄνευ τῆς πλάνης δὲν θὰ κατήρτιζε τὴν σύμβασιν καὶ ἐὰν κατὰ τὴν συναλλακτικὴν ἀντίληψιν ὑπάρχει διαφορά ἀξίας μεταξὺ πράγματος καὶ συμφωνηθέντος ἀντικειμένου. εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀντισυμβαλλόμενος νὰ ὠφελῆται εἰς βάρος του.

Ἐπεταὶ ἐκτενὴς μελέτη τοῦ καθηγητοῦ W. Müller-Freienfels (Frankfurt a. M.) διὰ τὴν «Ἐταιρείαν μεταξὺ συζύγων» (γερμανιστί). Ἐν πρώτοις τονίζεται ὅτι τὸ ἑλληνικὸν δίκαιον παρουσιάζει ἐν προκειμένῳ ἐνδιαφέρον, διότι διὰ μέσου τοῦ γαλλικῆς καταγωγῆς ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος προβάλλει ἡ «θέσις» τοῦ γαλλικοῦ δικαίου, τὸ ὅποιον ἀρνεῖται τὴν συζυγικὴν ἔταιρειαν, ἐνῶ διὰ μέσου τοῦ ἑλληνικοῦ ἀστικοῦ κώδικος προβάλλει ἡ «θέσις» τοῦ γερμανικοῦ δικαίου, τὸ ὅποιον ἀναγνωρίζει αὐτήν. Ἀκολουθῶν ὁ σ. προβαίνει εἰς τὴν συγκριτικὴν ἐπισκόπησιν τῶν δύο τούτων διαφόρων ἀντιλήψεων κατὰ τὰ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ κρατήσαντα καὶ κρατοῦντα. Οὕτως ἐκτίθεται καὶ ἐξετάζεται ἡ μέχρι προσφάτως κρατήσασα ἐν Γαλλίᾳ ἀρχὴ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς συζυγικῆς ἔταιρείας, ἣν μὲ μοναδικὴν ἐξαίρεσιν τὴν συμμετοχὴν τῶν συζύγων εἰς Ἄνώνυμον Ἐταιρείαν, ἐδέχετο ἡ νομολογία καὶ ἡ ἐπιστήμη (καίτοι ὁ ἀστικὸς κώδιξ δὲν περιεῖχε ρητῶς τὴν ἀπαγόρευσιν αὐτήν) πρὸς ἰποφυγὴν τῆς ἐμπορευματοποιήσεως τοῦ γάμου καὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ διὰ τῶν γαμικῶν συμφώνων ἰδρυθέντος περιουσιακοῦ καθεστώτος τῶν συζύγων. Τονίζεται ἐπίσης ἡ σημασία τῆς προσφάτου μεταστροφῆς τῆς γαλλικῆς νομολογίας, ἣτις προετοίμασε τὴν ἐν ἔτει 1958 νομοθετικὴν ἐπέμβασιν πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς συμμετοχῆς τῶν συζύγων εἰς ἔταιρείας ὡς συναλλακτικῶς καὶ κοινωνικῶς πιβεδλημένην. Ἀκολουθῶν ἐξετάζεται ἡ ἐν προκειμένῳ «θέσις» τοῦ γερμανικοῦ δικαίου, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου — τοῦ νόμου μὴ περιορίζοντος δικαιοπρακτικῶς τὴν γυναῖκα — προτιμᾶται συνήθως ἡ νομικὴ κατασκευὴ τῆς κωπηρᾶς — ὡς εἶπεν κατ' ἐπανάληψιν ἡ νομολογία — συναφθείσης μεταξὺ

των συζύγων έταιρείας, ήτις θεωρείται αυτόματως ύφισταμένη εκεί, όπου ή γυναίκα έσχε έξωοικιακήν άπασχόλησιν και δραστηριότητα έν συνεργασία μετά του άνδρός. Ούτως έφαρμόζονται πλέον οί περί έταιρειών κανόνες αντί των ένδοτικων διατάξεων περί των περιουσιακών σχέσεων των συζύγων και έπομένως οί σύζυγοι έχουν κατ' άλλήλων έκτός άλλων τάς εκ της έταιρείας αξιώσεις και όχι άπλώς τάς εξ άδικαιολογήτου πλουτισμού τοιαύτας. Τέλος επιμελέστατα έκτίθεται ή προβληματική των δύο ως άνω αντίληψεων και επιχειρείται ή αξιολόγησις των έν όψει των επιστημαινόμενων ύπό του σ. κριτηρίων και της περιλάλητου άρχής της ισότητας των συζύγων, έκαστος των όποιων προβαδίζει κατά νόμον εις τά ίδια αύτου έργα.

Τό μελέτημα «ή Σιωπή» (γαλλιστί) του καθηγητού R. Nerson (Lyon) σύντομον και σπινηροβόλον άποτελεί λίαν ένδιαφέρον coup de plume! 'Ο σ. παραλαμβάνει τό θέμα του από τό όμώνυμον λήμα του λεξικού του Littré, όπου «ή σιωπή» καθορίζεται ως μουσικός όρος, προσδιορίζει την νομικήν έννοιαν ως κατάσταση του άπέχοντος να ήμιλήτη προσώπου και άκολούθως, αντιπαρερχόμενος τό θέμα της σιωπής του νόμου, έντοπίζει την έρευνάν του εις τό πεδίον της ιδιωτικής βουλήσεως. Ούτως έν όψει του ισχύοντος γαλλικού άστικού δικαίου εξετάζεται συνοπτικώς ή σιωπή άφ' ενός μόν ως παράλειψις δηλώσεως επί του συμβατικού και του έξωσυμβατικού πεδίου, άφ' έτέρου δέ ως σιωπηρά δήλωσις βουλήσεως διά της όποιας προβαίνει τις εις άποποίησιν ή άποδοχήν.

'Ο καθηγητής Π. Πέρδικας συμμετέχει με «Συμβόλην εις την Ιστορίαν και την έννοιαν της άσφαλιστικής συμβάσεως». 'Ο επί των ήμερών μας καταπληκτικής έκτάσεως και πρωταρχικής σημασίας θεσμός της άσφαλίσεως επισκοπείται Ιστορικώς από του λίκνου του δηλαδή από τά Ιταλικά κρατίδια των μέσων χρόνων, όπου ή άσφάλισις ένεφανίσθη ως βοηθητικός θεσμός των θαλασσίων μεταφορών μέχρι της συγχρόνου εποχής, ήτις κατ' έξοχήν ανέπτυξε και επέξέτεινε τον θεσμόν τούτον προς πάσαν κατεύθυνσιν. 'Ο σ. προς διευκρίνισιν της έννοιας της άσφαλιστικής συμβάσεως επιστημαίνει τάς διαφόρους Ιστορικάς φάσεις της συμβάσεως ταύτης θεωρηθείσης άρχικώς μόν ως ένοχής στοιχήματος ή παιγνίου, ιδιούπου τυχηράς άτελοϋς συμφωνίας με μονομερή άποζημιωτικόν χαρακτήρα και τέλος άναπτυχθείσης αυτότελως ύπό την μορφήν της άποζημιωτικής ή άμυντικής άσφαλίσεως, έχούσης ως σκοπόν την άμυναν κατά του κινδύνου. ήλοκληρωθείσης δέ επί των ήμερών μας διά της λεγομένης επιθετικής ή προληπτικής άσφαλίσεως άποσκοπούσης εις δημιουργίαν άποθεμάτων διά την κάλυψιν θεβαίων μελλοντικών γεγονότων ως π.χ. ή επί της ζωής άσφάλισις. Διά να άποκατασταθή ύπό εύρύτεραν ένότητα ή διασπασθεΐσα λόγω της εξέλιξεως όμοιογένεια της άσφαλιστικής συμβάσεως ό σ. λαμβάνει ως άφετηρίαν τό άσφάλιστρον και όρίζει την άσφαλιστικήν σήμ-

βασιν ὡς «συμφωνίαν δι' ἧς ἔναντι παροχῆς τοῦ ἀσφαλιστροῦ ὁ ἀσφαλιστὴς ὑπόσχεται ἀντιπαροχὴν ἐν τῇ πλαίσιφ ἐπιστημονικῶς ὀργανωμένου καὶ ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἐγκριμένου κλάδου ἀσφαλειῶν, ἀποβλέποντος εἰς δημιουργίαν κοινωνίας συμμετόχων πρὸς ἀντιμετώπισιν κινδύνων ἢ ἄλλων γεγονότων τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως».

Ἐχων ὑπ' ὄψιν του τὴν γερμανικὴν καταγωγὴν τῆς ἐλληνικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, ὁ καθηγητὴς R. Pohle (München) ἀφιερώνει εἰς τὸν τιμώμενον συνάδελφόν του μελέτημα «Περὶ τῆς νομικῆς σημασίας τῆς περι ἐξοφλήσεως δηλώσεως κατὰ τὴν γερμανικὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν» (γερμανιστί) ἐλπίζων —βασίμως πράγματι— ὅτι αἱ παρατηρήσεις του ἔχουν ἀξίαν καὶ διὰ τὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα. Πρόκειται περὶ ἐξαντλητικῆς ἐρεύνης τῆς νομικῆς φύσεως, ὅρων καὶ ἀποτελεσμάτων τῆς οὕτω καλουμένης «δηλώσεως ἐξοφλήσεως» (Erlidigungserklärung) τῆς ἐπιδίκου διαφορᾶς ἀποτελούσης ὡς γνωστόν, δηλώσειν διαφόρου περιεχομένου τῆς δηλώσεως ἀνακλήσεως τῆς ἀγωγῆς ἢ παραιτήσεως ἀπὸ τοῦ καταγομένου δικαιώματος ἢ τέλος τοῦ δικαστικοῦ συμβιβασμοῦ. Συμμέτρως καὶ λίαν ἐπιμελῶς ἐκτίθεται καὶ σχολιάζεται ἐξαντλητικῶς ἡ σχετικὴ περιπτωσιολογία τοῦ θέματος, τόσον ὅταν ἡ τοιαύτη δηλώσις γίνεται ἐν ἐκκρεμοδικίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος ἐν ἀποδοχῇ ἢ ἀποποιήσει αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου, ὅσον καὶ ὅταν ἡ δηλώσις αὕτη γίνεται ἐκ μέρους τοῦ ἐναγομένου ἐν ἀποδοχῇ ἢ ἀποποιήσει αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος, τονίζεται δὲ ὑπὸ τοῦ σ. ἡ νομικὴ φύσις τῆς δηλώσεως αὐτῆς ὡς «διαδικαστικῆς πράξεως» κρινομένης ἐπομένως ὄχι κατὰ τὸ οὐσιαστικόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ δικονομικόν δίκαιον καὶ ἐξηρητημένης ὡς ἐκ τούτου ἐκ τῶν διαδικαστικῶν προϋποθέσεων τῆς δίκης.

Ὁ Πρύτανις τῶν ἐλλήνων δικονομολόγων καθηγητὴς Γ. Ράμμος ἔγραψε χαριστήριον μελέτημα διὰ «τὰ ὑποκειμενικὰ ἔρια τοῦ δεδικασμένου ἀλλοδαπῆς ἀποφάσεως ἐν ἡμεδαπῇ» προτιμήσας οὕτω θέμα, ὅπου πολλάκις ἔχει ἐγκύψει ὁ τιμώμενος συνάδελφός του κατὰ τὰς «νομικὰς ἐνασχολήσεις» Του. Ἐνταῦθα τὸ ἐρευνύμενον ζήτημα εἶναι βάσει ποίου δικαίου (δικονομικοῦ ἢ οὐσιαστικοῦ) θὰ κριθῇ ἔναντι τίνων προσώπων ἰσχύει τὸ ἐξ ἀλλοδαπῆς ἀποφάσεως δεδικασμένον ἐν Ἑλλάδι, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ εἰδικὴν ἐμφάνισιν τοῦ γενικωτέρου ζητήματος ἐπὶ τῇ βάσει τίνος δικαίου κρίνονται αἱ κατ' ἴδιν συνέπειαι τῶν ἀλλοδαπῶν ἀποφάσεων ἐν τῇ ἡμεδαπῇ. Ἐρευνῶν καὶ ἐλέγχων τὰς ἐν προκειμένῳ δυνατὰς λύσεις (ἐφαρμογὴ τῆς πρώτης lex fori, τῆς δευτέρας lex fori καὶ τῆς lex causae) ὁ σ. ὑποστηρίζει ὡς ὀρθοτέραν λύσιν τὴν ἐν προκειμένῳ ἐφαρμογὴν τόσον τῆς πρώτης ὅσον καὶ τῆς δευτέρας lex fori ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ὅτι θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ δίκαιον τοῦ κράτους ἐν ὀνόματι τοῦ ἰποίου δικαιοδοτεῖ τὸ ἐκδόν τὴν ἀπόφασιν δικαστήριον (ἐκτὸς ἐὰν τοῦτο ἀντιβαίη πρὸς τὴν δημοσίαν τάξιν), ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ «ΑΡΧΕΙΟΝ» Δ. Καλιτσουνάκη, Τόμ. 46ος (1966), Τεύχ. Γ'

ήμεδαπὸν δίκαιον. Ἐν ἀποδοχῇ τῆς ἀπόψεως ταύτης δέον κατὰ τὸν σ. νὰ γίνῃ δεκτὸν, ὅτι τὰ ὑποκειμενικὰ ἔρια τοῦ δεδικασμένου ἐξ ἀλλοδαπῆς ἀποφάσεως ἐν ἡμεδαπῇ δὲν δύνανται νὰ εἶναι εὐρύτερα τῶν ἀντιστοιχῶν ὀρίων ἡμεδαπῆς ἀποφάσεως ἐν ἡμεδαπῇ, ἐνῶ ἀντιθέτως δύνανται ταῦτα νὰ εἶναι στενότερα τῶν ἀντιστοιχῶν ὀρίων ἐμοίας ἡμεδαπῆς ἀποφάσεως. Κατ' ἀμφότερα ἐπίσης τὰ δίκαια ταῦτα (πρώτη καὶ δευτέρα lex fori) δέον νὰ κρίνεται ἐὰν πότε καὶ εἰς ποίους συγχωρῆται ἡ προσβολή ἐν ἡμεδαπῇ τοῦ ἐξ ἀποφάσεως ἀλλοδαποῦ δικαστηρίου προερχομένου οὐσιαστικοῦ δεδικασμένου, ἐνῶ ὁ τρόπος τῆς προσβολῆς τοῦ δεδικασμένου δέον νὰ καθορίζεται ἀποκλειστικῶς θάσει τοῦ ἡμεδαποῦ δικαίου. Τονίζεται ὅμως ὅτι ἡ τοιαύτη προσβολή τοῦ δεδικασμένου ἐξ ἀλλοδαπῆς ἀποφάσεως, μόνον παρεμπιπτόντως δύναται νὰ γίνῃ ἐνώπιον τοῦ ἡμεδαποῦ δικαστηρίου, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ δικαστήριον προβαίνει μόνον εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ἰσχύος ἢ τῆς μὴ ἰσχύος τοῦ τοιοῦτου δεδικασμένου χωρὶς νὰ ἀπαγγέλλῃ ἀκύρωσιν τῆς ἀλλοδαπῆς ἀποφάσεως, ἀφοῦ δὲν ἔχει τὴν πρὸς τοῦτο διεθνή δικαιοδοσίαν.

«Τὰ δικαιώματα τοῦ κυρίου ἐπὶ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἄλλων συστατικῶν τοῦ πράγματος», ἐρευνᾷ ἐξαντλητικῶς ὁ καθηγητῆς Κ. Σημαντήρας ἐν ὄψει βεβαίως τῆς κρατούσης ἀρχῆς τοῦ jus cogens, ἣν ἀποδίδει τὸ ἄρθρον 1064 Α.Κ., κατὰ τὸ ὅποιον «ἡ κυριότης τῶν προϊόντων ἢ ἄλλων συστατικῶν τοῦ πράγματος ἀνήκει καὶ μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν εἰς τὸν κύριον τοῦ πράγματος». Διὰ μακρῶν ἐκτίθεται καὶ ἐξηγεῖται ὅτι πρὸ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν καρπῶν ἢ τῶν ἄλλων συστατικῶν τοῦ πράγματος, ὁ κύριος ἐκτὸς τῆς ἐπ' αὐτῶν ὡς συστατικῶν κυριότητός του, ἔχει κατὰ κανόνα δικαίωμα πρὸς κτήσιν τῆς κυριότητος αὐτῶν ὡς καὶ δικαίωμα προσδοκίας μὲ ἀντικείμενον αὐτὰ ταῦτα τὰ προϊόντα καὶ λοιπὰ συστατικά. Μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ὁ κύριος ἀποκτᾷ κυριότητα ἐπὶ τῶν νέων αὐτῶν πραγμάτων ἀπορροφούμενου οὕτω τοῦ δικαιώματος προσδοκίας. Εἰς αἰς περιπτώσεις ὅμως ἀναγνωρίζεται προτεραιότης εἰς ὄφελος τρίτου προσώπου (ἔχοντος ἐμπράγματον ἢ ἐνοχικὸν πρὸς κτήσιν καρπῶν δικαίωμα ἢ προσδοκίαν ἐπ' αὐτῶν κλπ.) συντελοῦνται τὰ ἀνωτέρω ὑπὲρ τοῦ τρίτου τούτου κατ' ἀποκλεισμὸν τοῦ κυρίου τοῦ πράγματος. Ἐν ὄψει τούτων ἡ νομικὴ φύσις τοῦ ὡς ἄνω δικαιώματος τοῦ κυρίου ἐπὶ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ἄλλων συστατικῶν τοῦ πράγματος, παρουσιάζει κατὰ τὸν σ. ἰδιорρυθμίαν, διότι ἐνῶ κατ' οὐσίαν πρόκειται περὶ νέου δικαιώματος, ἐξακολουθεῖ οὐχ' ἤττον τοῦτο νὰ περιορίζεται ὑπὸ τῶν εἰς τὸ παραγωγικὸν πρᾶγμα ἀναφερομένων βαρῶν, λόγῳ δὲ τῆς ἰδιорρυθμίας ταύτης ἢ ἐν προκειμένῳ κτήσις (χωρὶς νὰ εἶναι μεταφορικῆ) ἀποτελεῖ παράγωγον κτήσιν κυριότητος.

ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ι. Σόντη ἐξετάζεται διὰ μακρῶν «ἡ πρὸς σύνταξιν διαθήκης ἀνικανότης τοῦ δικαστικῶς ἀπηγορευμένου καὶ τοῦ ὑπὸ ἀντιλήπτορα ἀσώτου καὶ ὁ χρόνος ἐνάρξεως αὐτῆς». Ἐν πρώτοις ὁ σ. προβαίνει εἰς ἐξαντλη-

τικὴν ἱστορικὴν καὶ συγκριτικὴν ἀνασκόπησην τοῦ θέματος ἐν ὄψει τῆς ὁποίας ἀκολούθως ὑποβάλλει εἰς εἰδικώτερον ἔλεγχον τὴν ἀξίαν τῆς ρυθμίσεως τοῦ ζητήματος εἰς τὸ ἡμέτερον δίκαιον βάσει τῶν κατὰ καιροὺς προβληθέντων ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς πρὸς διάθεσιν αἰτία θανάτου ἀνικανότητος τῶν προσώπων τούτων. Οὕτως ἀποκαλύπτονται τὰ «τρῶτά» τῆς ἀστοχοῦ διατάξεως τοῦ ἄρθρου 1719, ἧτις κατὰ τὸν σ. ἀποτελεῖ «τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἐκτροπῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀπαγορεύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ». Ἀκολούθως ὁ σ. ἐλέγχει καὶ πολεμεῖ σθεναρῶς τὴν κρατούσαν εἰς τὴν παρ' ἡμῖν θεωρίαν ἀποφιν ὅτι ἢ διὰ τοὺς γνωστοὺς λόγους κατ' ἄρθρ. 1719 προσθενέργεια τῆς ἀνικανότητος τῶν προσώπων τούτων χωρησάσης τῆς ἀπαγορεύσεως ἢ τῆς ἀντιλήψεως ἀρκεταὶ ἔχει ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς σχετικῆς αἰτήσεως εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον ὡς (ὀρθότατα κατὰ τὸν σ.) φέρει τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς αἰτήσεως πρὸς τὸν Εἰρηνοδίκην πρὸς σύγκλησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Διὰ σειρᾶς ἐπιχειρημάτων ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ οὐσιαστικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικονομικοῦ δικαίου καταδεικνύεται τὸ ἀστοχον καὶ τὸ ἀσκοπον τοῦ τοιοῦτου ἐρμηνευτικοῦ ἄλλματος. Σημειωτέον τέλος ὅτι μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τῆς μελέτης ταύτης δὲν ὑπῆρχε ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου νομολογία τοῦ Α.Π., ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ σ. εἰς τὰς ὑποσημειώσεις. Ἦδη ἕως διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 749) 1963 ἀποφάσεώς του ὁ Α.Π. ἐδέχθη τὴν ὑπὸ τοῦ σ. ὑποστηριζομένην ὡς ἄνω ἀποφιν ἀποφικηθεὶς ὅτι ἢ ἐν προκειμένῳ προσθενέργεια ἀρκεταὶ ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς αἰτήσεως εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον (βλ. ὁμοίως τὴν ὑπ' ἀριθ. 1244) 63 Ε.Α. καὶ τὴν ἀπὸ 22.1.1963 γνωμοδότησιν τοῦ καθηγητοῦ Γ. Μιχαηλίδου - Νουάρου).

Ὁ καθηγητὴς Α. Τσιριντάνης σχολιάζει τὴν «κατοχύρωσιν τῆς δυναμικῆς ἥσεως τοῦ μετόχου εἰς τὴν Ἀνώνυμον Ἑταιρείαν» ἐσχάτως ἐπιχειρηθεῖσαν, ὡς γνωστόν, παρ' ἡμῖν διὰ «Νεαρᾶς (Ν.Δ. 4237/1962) τροποποιήσεως τῆς περὶ Ἀνων. Ἑταιρειῶν νομοθεσίαν, ἐπὶ τῷ τέλει συγκερασμοῦ κεφαλαιουχικοῦ καὶ προσωπικοῦ στοιχείου. Κατὰ τὸν σ. ὁ Νομοθέτης ἐπέτυχε νὰ προσφέρῃ κατὶ νέον τὸ ὅποιον συγχρόνως εἶναι καὶ ὀρθὸν καὶ, ὡς ἀπαρχὴ τοῦλάχιστον, δημιουργικόν. Ἰδιαιτέρως τονίζονται αἱ τρεῖς βασικαὶ καὶ ἐπαναστατικαὶ ἐν πολλοῖς καινοτομίαι τοῦ νέου νομοθετήματος: Τὸ παρεχόμενον (συμφώνως καὶ πρὸς τὰ διεθνῶς κρατήσαντα) «δικαίωμα προτιμήσεως» εἰς τοὺς παλαιούς μετόχους τῆς ἐταιρείας ἐπὶ τῶν νέων μετοχῶν ἢ ἐπὶ ἐμολογιῶν μετατρεφίμων εἰς μετοχὰς εἰς περίπτωσιν αὐξήσεως τοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἐξασφάλις τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἑταιρείας εἰς ὠρισμένους μετόχους δηλ. εἰς ὠρισμένην μειοψηφίαν, ἀφοῦ κατὰ τὸν νέον νόμον: «Τὸ καταστατικὸν δύναται νὰ ὀρίσῃ ὅτι ὠρισμένος μέτοχος ἢ μέτοχοι δύνανται νὰ διορίσωσι μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου οὐχὶ ἕως πέραν τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦ προβλεπομένου συνολικοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν...». Τέλος ἡ θεσπιζομένη δυνατότης ἐκδόσεως

«δεσμευμένων νομαστικῶν μετοχῶν, τῶν ὁποίων ἡ μεταβίβασις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐγκρισιν τῆς ἑταιρείας», τοῦθ' ὅπερ ἐπιφέρει εἰς τὸν κεφαλαιουχικὸν χαρακτήρα τῆς Ἄνων. Ἑταιρείας ῥήγμα, ὁπόθεν εἰσπηδᾷ πλέον τὸ προσωπικὸν στοιχείον διὰ τῆς ἐξασφαλίσσεως τοῦ ἐλέγχου εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ σώματος τῶν μετόχων. Κατὰ τὸν σ. δὲν δύναται νὰ λεχθῆ ἀπὸ τοῦδε, ἐὰν αἱ ἀνωτέρω παρεκκλίσεις ἀπὸ τῆς κλασσικῆς γραμμῆς χάριν τονώσεως τῆς δυναμικῆς θέσεως τοῦ μετόχου θὰ διασώσουν ἢ θὰ ἐξασθενίσουν ἀκόμη περισσότερο τὸν εὐπαθῆ ὀργανισμὸν τῆς Ἄνων. Ἑταιρείας, πάντως «αἱ εὐνοϊκαί πιθανότητες αὐξάνουν τόσον, ὅσον ὁ χειρισμὸς τῶν καινοτομικῶν γίνεται μετ' ἐπιγνώσεως καὶ μετὰ συνέσεως».

Ὁ ὑφηγητῆς Α. Γροῦτσος, πᾶρεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, εἰς τὴν μελέτην τοῦ «Κριτήρια διακρίσεως τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου ἔναντι τοῦ Ἀστικοῦ» ἐπιλαμβάνεται τοῦ ἀκανθώδους ὄντως θέματος τῶν διαχωριστικῶν ὀρίων τῶν δύο τούτων κλάδων τοῦ δικαίου καὶ γενικώτερον τῆς πολυπλάγκτου διακρίσεως τοῦ δικαίου εἰς δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν. Ἐν ἀρχῇ τονίζεται ὅτι ἡ δυαδικὴ ἀντίληψις τοῦ δικαίου ἀνευρίσκει τὴν διάκρισιν μεταξὺ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἐκκινουσα ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, ἀναλόγως δὲ τῶν διαφόρων ἀπόψεων ἐρεύνης τοῦ περιεχομένου τῶν κανόνων διεμορφώθησαν πλείονες θεωρίαι: (ὁᾶσει τοῦ σκοποῦ, τοῦ εἶδους τῶν κυρώσεων, τῶν προσώπων κ.ἄ), ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ πλειονότης τῶν θεωριῶν καὶ ἡ κατ' αὐτῶν κριτικὴ κατέδειξαν τὴν ἀστάθειαν τῆς διακρίσεως ἐξ ἧς προκαλοῦνται σοβαραὶ δυσχέρειαι ἰδίᾳ δὲ ὡς πρὸς τὴν ὀριοθέτησιν τοῦ διοικητικοῦ ἔναντι τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Ἡ διαρκὴς ἄνωξις ἐπέκτασις τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καὶ ἡ ἀναπόφευκτος ἐμπλοκὴ τῶν κανόνων τοῦ μετὰ τῶν κανόνων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν ἀναζήτησιν τῶν κριτηρίων τῆς εἰδικωτέρας διακρίσεως τῶν δύο τούτων δικαίων. Τὴν προσπάθειαν ταύτην ἐξηγεῖ καὶ διαφωτίζει ὁ σ. ἐκθέτων καὶ σχολιάζων τὰς σπουδαιότερας ἐν προκειμένῳ θεωρίας, ἧτοι τὴν θεωρίαν τῶν συμφερόντων (ἔχουσαν ὡς κριτήριον τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δημοσίου ἢ τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος ἀντιστοίχως), τὴν θεωρίαν τῆς ὑπεροχῆς τῶν βουλήσεων (ἀποδλέπουσαν εἰς τὴν θέσιν, ἣν ἔχουν εἰς τὰς ἐννόμους σχέσεις τὰ ὑποκείμενα τοῦ δικαίου) καὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὑποκειμένων (ὑποστηρίζουσαν ὅτι ἢ ἐν λόγῳ διάκρισις εἶναι καθαρῶς ὀργανικὴ, ἀφοῦ οἱ κανόνες διακρίνονται μόνον ἐκ τῶν ὑποκειμένων εἰς τὰ ὅποια ἀφορῶσιν).

Ὁ ἐκ τῶν κορυφαίων Ἑλλήνων νομικῶν, δικηγόρος Α. Βαμβέτσος, εἰς «μακρὰν πραγματείαν» ἀπέφθου νομικῆς σκέψεως ποιεῖται (μὲ τὴν ἄνεσιν, ἣν παρέστησεν ποτὲ ὁ Rembrandt) «μάθημα ἀνατομίας» ἐπὶ τοῦ corpus τῶν περιπεπλεγμένων διατάξεων διὰ τὴν «λύσιν τῆς κοινωνίας». Ἀναχωρῶν ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ὀρθῶς ἀπὸ νομοτεχνικῆς ἀπόψεως ἐτέθησαν αἱ περὶ κοινωνίας διατάξεις εἰς τὸ ἐνοχικὸν δίκαιον, ὡς γενικοὶ κανόνες διέποντες

πᾶσαν περίπτωσιν δικαιωμάτων κατὰ ἰδανικὰς μερίδας ἐπιφυλασσομένων τῶν εἰδικωτέρων ρυθμίσεων εἰς τὰς καθ' ἑκαστον περιπτώσεις, ὁ σ. περιγράφει καὶ ἐξηγεῖ τὴν νομοθετικὴν θέσιν τῆς κοινωνίας εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον παραθέτων συγκριτικὴν νομοθεσίαν περὶ κοινωνίας (γερμανικὴν, γαλλικὴν, ἔλβετικὴν καὶ ἰταλικὴν). Ἀκολουθεῖ ἡ διεξοδικὴ ἀνάπτυξις ὄλων τῶν οὐσιαστικοῦ δικαίου διατάξεων περὶ λύσεως τῆς κοινωνίας, (κανῶν αὐτοουσίας διανομῆς, ἐπιπέδων αὐτῆς, τρόποι λύσεως κοινωνίας, ἰδιαιτέρα θέματα λύσεως κοινωνίας κ.ἄ.), ἰδιαιτέρως δὲ τονίζονται καὶ σχολιάζονται αἱ ἐν προκειμένῳ καινοτομίαι τοῦ Α.Κ. καὶ ἡ μετὰ ταύτας νομολογία. Συμμέτρως ἐπίσης ἐκτίθεται καὶ ἀναπτύσσεται ἡ δικονομικὴ πλευρὰ τοῦ ἐξεταζομένου θέματος, ἥτοι ἡ τηρητέα διαδικασίᾳ πρὸς λύσιν τῆς κοινωνίας (ἐξιδικαὶ καὶ δικαστικὴ λύσις, ἡ πραγματογνωμοσύνη, ὁ πλειστηριασμός, ἡ αὐτοουσία διανομὴ τοῦ κοινοῦ, ἡ λύσις τῶν μεταξὺ κοινωνῶν διαφορῶν κ.ἄ.).

Ἡ μεταβολὴ τοῦ γειτονικοῦ δικαίου καὶ αἱ περὶ ἐπαγγελματικοῦ κανονικοῦ διατάξεις ὡς παράδειγμα διὰ τὴν σχέσιν νομολογιακῆς καὶ νομοθετικῆς διαπλάσεως τοῦ δικαίου» (γερμανιστί) ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον μελετήματος τοῦ καθηγητοῦ Η. Westermann (Münster in. W.). Ὁ σ. ἐξετάζει τὴν, κατὰ τὸ γερμανικὸν ἀστικὸν δίκαιον ἐν γενικῇ ἀντιβολῇ πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ ἑλληνικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, φύσιν καὶ ἔκτασιν τῶν περιορισμῶν τῆς κυριότητος ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν διατάξεων τοῦ λεγομένου «γειτονικοῦ δικαίου», ἔπου κατὰ τρόπον χαρακτηριστικώτερον περιορίζεται ἢ μᾶλλον νόμῳ προσδιορίζεται τὸ περιεχόμενον τοῦ δικαιώματος τῆς κυριότητος, ὅσπερ ὁ κύριος νὰ ἀνέχεται ἐπεμβάσεις καὶ ἐκπομπὰς ἢ νὰ μὴ ἀνέχεται ταύτας, ὅταν ὑπερβαίνουσι τὰ ἐπιτρεπόμενα ἔρια. Πρὸς τὰς διατάξεις αὐτὰς παραβάλλοντα: οἱ διὰ διατάξεων δημοσίου δικαίου εἰσαγόμενοι ὅλοῦν περισσότερον «περιορισμοί» τῆς κυριότητος ἀφορῶντες εἰς τὸ δημόσιον συμφέρον ἀσφαλείας, ὑγιεινῆς, οἰκονομίας, συγκοινωνίας κ.ἄ. δυνάμει Διατάγματος ἢ διοικητικῆς πράξεως, εἰς τὴν ἐπαφῆθι ἢ ἐκδόσει κανόνος δικαίου, ὡς συμβαίνει μὲ τὸν ἰσχύοντα «ἐπαγγελματικὸν Κανονισμόν» ὅστις χάριν διευκολύνσεως τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς τὰς νεωτέρας τεχνικὰς ἐξελίξεις ἐπιτρέπει περισσότερας ἐπεμβάσεις καὶ ἐκπομπὰς πρὸς τὰς γειτονικὰς ἰδιοκτησίας ἐπὶ σοβαρᾷ διάθεσι τούτων. Τὸ ἀναφερόμενον λίαν χαρακτηριστικὸν παράδειγμα τῶν ἐκπομπῶν θορύου εἰς ἔαρος ἀκινήτων, ἀπὸ γειτονικῶν ἀερολιμένα καθιστᾶ ἀντιληπτὸν τὸ πρόβλημα, τὸ ὅποιον διαρκῶς περιπλέκει ἡ νεωτέρα τεχνικὴ πρόοδος μεταβάλλουσα τὰς πραγματικὰς καταστάσεις καὶ τὸ ὅποιον ἀναγκάζονται νὰ παρακολουθοῦν κατὰ πόδας ἢ νομολογία προσδοποιοῦσα τὸ δίκαιον καὶ ἡ νομοθεσία ἐπικυροῦσα καὶ κατοχυροῦσα τὰς νομολογιακὰς λύσεις εἰς τρόπον ὅσπερ τὸ δίκαιον ἀναγεσόμενον νὰ εἶναι ὀρθὸν δίκαιον.

Τελευταία ἀκολουθεῖ ἡ σύντομος μελέτη τοῦ καθηγητοῦ Η. Würdinger (Hamburg) ἐξετάζουσα τὴν «περὶ εὐθύνης σύμβασιν τῶν Βρυξελλῶν τοῦ 1957 καὶ τὴν σημασίαν τῆς διὰ τὰ δικαιώματα τῶν πιστωτῶν τοῦ πλοίου» (γερμανιστί). Πρόκειται περὶ συστηματικῆς ἐπισκοπῆσεως τῆς διεθνoῦς συμβάσεως ταύτης, ἣτις, ὡς γνωστόν, ἐπιχειρεῖ σοβαρὸν περιορισμὸν τῆς εὐθύνης τοῦ ἐφοπλιστοῦ ἔναντι ὠρισμένων πιστωτῶν καὶ ὑπὸ ὠρισμένους δρους, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ κρατοῦντα κατὰ τὸ ἰσχύον γερμανικὸν ἰδιωτικὸν ναυτικὸν δίκαιον. Ἰδιαιτέρως ὁθεν τονίζονται τὰ ρηξικέλευθα σημεῖα τῆς νεωτέρας ταύτης διεθνoῦς ρυθμίσεως τοῦ θέματος, ἰδίᾳ δὲ ὅτι : Ἐάν δὲν ἐξασφαλισθῇ εἰς τοὺς πιστωτὰς τὸ λεγόμενον «κεφάλαιον εὐθύνης», ὅπερ προβλέπει καὶ ποσολογεῖ ἡ σύμβασις, δὲν χωρεῖ περιορισμὸς τῆς εὐθύνης τοῦ ἐφοπλιστοῦ ἔναντι τῶν πιστωτῶν του. Ἐάν ὁ ἐφοπλιστὴς ἐξασφαλίσῃ καὶ ἐνεργήσῃ τὴν ἔκστασιν τοῦ «κεφαλαίου εὐθύνης» του, χωρεῖ περιορισμὸς τῆς εὐθύνης αὐτοῦ ἔναντι ὠρισμένων πιστωτῶν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς συμμετρου ἱκανοποιήσεως τούτων ἐκ τοῦ «κεφαλαίου εὐθύνης» ἀποκλειομένης τῆς κατὰ τοῦ πλοίου ἀσκήσεως τῶν ἀπαιτήσεων τῶν πιστωτῶν τούτων διὰ τὸ ἀκάλυπτον ὑπόλοιπον αὐτῶν.

Διὰ τοῦ μελετήματος τούτου κλείεται ὁ παρουσιαζόμενος δεύτερος τιμητικὸς τόμος τοῦ Ἐρανίου, περιέχων λαμπρὰν πλειάδα χαριστηρίων μελετῶν ἐξόχων κατ' ἐπιστήμην ἀνδρῶν, ἐθελοντῶν ἀγάπης καὶ τιμῆς εἰς τὸ ὄρατον τοῦτο σύγχρονον ἀθηναϊκὸν Συμπόσιον.